

Veldleeuweriktelers: duurzaamheid is voor iedereen anders

Opnieuw leren telen

„Jarenlang hebben we rooibouw gepleegd op de bodem“, zeggen de akkerbouwers van de Veldleeuwerik-regiogroep Oost-Flevoland. Zij proberen het tij te keren door gestructureerd te werken aan een gezonder teeltsysteem, met ruime aandacht voor de bodem. Dat doen ze samen en ieder voor zich. Want wat ‘duurzaam’ is, is voor iedereen anders.

Op het erf van William de Jonge in Swifterbant (Flevoland) staat een rij auto's geparkeerd. Hij heeft vandaag een groep collega's op bezoek met wie hij samen een regiogroep vormt van Stichting Veldleeuwerik. Sommigen van hen doen al tien jaar mee. Vandaag komen ze samen om het duurzaamheidsplan van De Jonge te bespreken.

Maar eerst staat er een spreker op het programma. Een vertegenwoordiger van HarvestaGG (Green Goods) geeft tekst en uitleg bij een nieuw particulier initiatief, dat volgend jaar in Swifterbant wil

starten. Doel is om energie op te wekken en de landbouw te verduurzamen. De vergister zal gaan draaien op geteelde biomassa, voornamelijk productiegas. De initiatiefnemers zijn druk bezig om het benodigde gras als contractteelt bij akkerbouwers onder te brengen. Nieuwsgierig volgen de akkerbouwers de presentatie van HarvestaGG, die op de keukenmuur van De Jonge wordt geprojecteerd. Het saldo lijkt een aantrekkelijk alternatief voor graan en een teeltronde gras zou mooi wat rust en extra organische stof kunnen opleveren. De Jonge

had vooraf al getekend voor deelname. De anderen laten het nog even op zich inwerken.

De bodem

Tijd voor het duurzaamheidsplan van De Jonge. Iedere deelnemer stelt jaarlijks zo'n plan op. Naast een korte beschrijving van hoe de betreffende ondernemer de komende jaren zijn bedrijf verder wil verduurzamen, vermeldt hij hierin een rijtje concrete maatregelen die hij dit jaar gaat nemen. Bij De Jonge is dat bijvoorbeeld 'meer mechanische

onkruidbestrijding, 'mineralisatie van stikstof in beeld brengen' en 'minder roterend spitten'. Aan de hand van deze voornemens discussiëren de telers vanmiddag. Veel maatregelen waarmee telers aan de slag willen, hebben te maken met de bodem. Dat geldt voor alle groepen binnen Veldleuwerik, geeft Anna Zwijnenburg aan. Zij is adviseur en begeleider vanuit de stichting. Telers hebben hun opbrengsten langzaam zien teruglopen en wijten dat aan een te intensief gebruik van de grond. „We hebben jarenlang roofofbouw gepleegd“, verwoordt deelnemer Gerrit Klaasse Bos. Net als veel andere deelnemers heeft hij zijn bouwplan verruimd. In zijn geval van een 1 op 3-bouwplan naar een 1 op 6-bouwplan. De Jonge verruimde zijn bouwplan naar 1 op 5. „Het is de grootste maar ook de belangrijkste verandering geweest op mijn bedrijf. En op de tweede plaats meer aanvoer van organische stof. Je moet je grond zo voor elkaar hebben dat je eigenlijk niet meer bij hoeft te sturen. Dat komt bij je terug in een hogere opbrengst en een betere kwaliteit.“

Klaasse Bos kan dat beamen: „Ik teel de helft minder aardappelen, maar de schuur zit wel verder dan half vol.“ Toch denkt de groep hier niet star over. „Een 1 op 3-teelt kan ook duurzaam zijn“, zegt De Jonge. „Iedereen maakt zijn eigen keuzes en iedereen heeft te maken met andere omstandigheden. Veldleuwerik geeft alleen het kader aan waarbinnen gewerkt wordt. Wat een duurzame teelt is, is voor iedereen anders.“

Onkruid

De Jonge wil dit jaar extra aandacht besteden aan mechanische onkruidbestrijding in uien en peen. „Ik ben er al langer mee bezig. Meer lucht in de grond is goed voor grond en gewas. En het verkleint de kans op Fusarium in uien. Peen teel ik dit jaar voor het eerst, maar daar lijkt het me ook goed voor.“ Collega-teler Fredo Smit beaamt dat. „Ik zie dat heel duidelijk terug in de peen. Ruggen waar de grond aangepert is, geven meer problemen. Veel gewassen hebben baat bij lucht in de bodem. Ze zeggen wel eens dat je door te wieden een nieuw probleem creëert omdat je weer een nieuw zaaibed maakt voor het onkruid. Maar dat vind ik in de praktijk heel erg meevallen.“ Toon Nooren vult aan: „Bovendien ben je de werking van bodemherbiciden niet zomaar kwijt.“

Door de ruimere rotaties is het aandeel granen in de bouwplannen van de telers toegenomen. Dat maakt het sowieso gemakkelijker om het onkruid de baas te blijven, is hun ervaring.

Ploegdiepte

Een ander actiepunt van De Jonge is minder gebruikmaken van de roterende spitmachine. In plaats daarvan wil hij weer gaan ploegen. Omdat hij het graanstro verhakselst en veelvuldig groenbemesters teelt, raakt hij deze massa met de spitmachine onvoldoende kwijt. Dat bemoeilijkt het zaaien en de grond sluit niet altijd goed meer aan, waardoor de vochtvoorziening in gevaar komt. „Zeker uien moeten op geploegd land staan“, is de overtuiging van De Jonge.

De meeste andere telers zweren ook bij ploegen, al zijn verschillende telers bezig om te kijken of ze minder diep kunnen ploegen om de bodem minder te verstoren en organische stof bovenin de bouwvoor te houden. Fredo Smit: „Het gebeurt te gauw dat je met de voorschaaar de boel onderin jent. Dan ben je het wel kwijt, maar als het een beetje tegenzit, werk je het het jaar erna gewoon weer boven. Ook bietenblad kan op die manier heel gemakkelijk een storende laag vormen. De kunst is om de gewasresten goed te verdelen.“ Om die reden blijft De Jonge zijn bietenland spitten. Smit zou wel ondieper willen ploegen, maar zegt voldoende diepte nodig te hebben voor het waterbergend vermogen. „Ondiep ploegen kan alleen als je je grond super voor elkaar hebt.“ Gerrit Klaasse Bos heeft goede ervaringen met zijn ecoploeg. Het lukte hem hiermee zelfs om niet dieper dan 10 tot 15 centimeter te ploegen. „Maar té ondiep ploegen kan ook. Met het frezen van de aardappelruggen kon ik goed merken dat ik in ongeploegde grond zat te werken. De trekker had het zwaar. Volgende keer zet ik de ploeg ietsje dieper.“

Mineralisatie

Waar de Jonge dit jaar ook naar wil kijken, is hoe hij meer grip kan krijgen op de bemesting. De aanvoer van organische stof is de afgelopen jaren flink toegenomen door het verhakselen van stro, het telen van groenbemesters en het aanvoeren van vaste mest in plaats van drijfmest. Dat die beslissing goed is geweest, daarvan is hij overtuigd. „Wij zitten op slempgevoelige grond en daar kun je niet ▶

Deelnemers

William de Jonge,
Swifterbant

‘Je moet je gewas zo min mogelijk bij hoeven sturen’

Gerrit Klaasse Bos,
Dronten

‘Met de helft minder aardappelen de schuur meer dan half vol’

Fredo Smit,
Swifterbant

‘Ondiep ploegen kan alleen als je je grond super voor elkaar hebt’

Toon Nooren

‘Werken aan de bodem doe je voor de generatie na je’

Serie studieclubs

Samen weet je meer dan alleen. De Nederlandse akkerbouwer schuwt er niet voor om zijn kennis te delen met collega's om teelten op een hoger plan te brengen. In studieclubverband komen de cijfers op tafel, worden elkaars bedrijven bezocht of helpen externe deskundigen bij het beantwoorden van vragen. AkkerMagazine brengt een aantal akkerbouwstudieclubs in beeld. Van de traditionele akkerbouwgewassen tot grove groenten en van teelttechniek tot economie. In 2012 vindt u in iedere uitgave een verslag van een bijeenkomst. Deze keer: De regiogroep Oostelijk Flevoland van Stichting Veldleuwerik.

Regiogroep Stichting Veldleeuwerik

De regiogroep Oostelijk Flevoland is een van de eerste studiegroepen van Stichting Veldleeuwerik. Sommige deelnemers gingen al in 2002 van start, toen Veldleeuwerik op initiatief van bierbrouwer Heineken werd opgezet. Binnen Veldleeuwerik proberen telers handen en voeten te geven aan het begrip duurzaamheid. Dat doen zij op basis van tien 'basisindicatoren': bodemvruchtbaarheid, productwaarde, voedingsstoffen, water, gewasbescherming, energie, lokale economie, biodiversiteit, menselijk kapitaal en bodemverlies.

Iedere akkerbouwer werkt volgens zijn eigen duurzaamheidsplan, dat past bij zijn bedrijf en de ontwikkelingsfase waarin zijn bedrijf verkeert. Onder begeleiding van de regiocoördinator bespreekt hij zijn ideeën met collega's. Voor ontbrekende kennis wordt met enige regelmaat een beroep gedaan op andere ketenpartijen die zich aan hebben aangesloten bij Veldleeuwerik. Iedere regiogroep komt ten minste acht keer per jaar bij elkaar.

zuinig genoeg op zijn. Op zware grond mag er een keer wat mis gaan. Eén droge zomer en de boel scheurt weer open. Bij ons herstelt het niet zo makkelijk."

Dat er met de aanvoer van grote hoeveelheden organische stof ook meer stikstof mineraliseert tijdens het groeiseizoen, is aan de ene kant een voordeel. Het komt mooi geleidelijk vrij. Maar De Jonge verliest hiermee wel zicht op de hoeveelheden die voor het gewas beschikbaar zijn. Vandaar dat De Jonge de stikstofmineralisatie in kaart wil brengen. Dat gaat hij doen aan de hand van de stikstofplanner Ndicea, die ontwikkeld is door het Louis Bolk Instituut. Ndicea is een computerprogramma dat kan berekenen

hoeveel stikstof er mineraliseert, op basis van bodemkarakteristieken, de aanvoer van organische stof en weersgegevens zoals temperatuur en neerslag. De berekende mineralisatie vergelijkt het programma met de gewasbehoefte. De Jonge hoopt onder andere meer grip te krijgen op de hoeveelheid stikstof in zijn uien. Naast raskeuze heeft volgens hem de hoogte van de stikstofgift grote invloed op de kwaliteit van uien.

Generaties

Het systeem van Veldleeuwerik dwingt de telers om voortdurend na te blijven denken over de inrichting van hun teelt. „Dat is

belangrijk“, zegt Toon Nooren. „Vooral op gebied van de bodem. Het is niet altijd zo dat je direct resultaat ziet. Werken aan de bodem doe je voor de generatie na je.“

Toch is de bodem niet altijd heilig voor de telers. Neem de keuze van De Jonge om mee te werken aan het HarvestaGG-initiatief. Gras in het bouwplan lijkt nog niet zo gek. Maar nadelen zijn dat hij minder zicht heeft op de kwaliteit van de mest die wordt aangevoerd en dat er vaker over het land gereden moet worden. De Jonge neemt die zaken voor lief. Hij vindt het belangrijk dit initiatief gesteund wordt. „Het biedt nieuwe kansen in ons gebied. Ik vind dat veel waard. Dat is ook een vorm van duurzaamheid.“ ■

